

Utredning om svenskspråkig integrering av invandrare

En fullmäktigemotion, med fullmäktigeledamot Nina Colliander-Nyman som första undertecknare, om svenskspråkig integrering av invandrare lämnades in 21.9.2015. I motionen önskas en redogörelse över hur staden möjliggör att de personer som flyttar till Grankulla från ett annat land ges möjlighet att integreras på svenska. I motionen betonas att staden är starkt tvåspråkig med fungerande infrastruktur på både svenska och finska och med en fungerande tvåspråkighetsstrategi.

Det är viktigt att kommunerna tar sin del av det humanitära ansvaret och sörjer för invandrades delaktighet i det lokala samhället. För invandrare, såväl kvotflyktingar och andra invandrare, är det en grundlagsenlig (§17) rätt att välja integrationsspråk, finska eller svenska, när det gäller läroplikten, dvs. grundläggande undervisning. När det gäller integrationsutbildning för vuxna är det inte fråga om en subjektiv rätt. När det gäller familjer är det i regel ändamålsenligt att hela familjen har samma integrationsspråk.

INVANDRARENS SPRÅKVAL och MÖTE MED FINLÄNDSKA MYNDIGHETER

Invandrades integration regleras i integrationsplanen (1386/2010). Integrationsprocessen börjar i det skedet när en person flyttar till en valfri kommun i Finland. Kommunen och TE-byrån har det centrala ansvaret för att stödja en invandrades integrationssteg. Språkvalet är ett av elementen i den integrationsplan som görs upp antingen av TE-byrån eller kommunen. För asylsökande som får stanna i Finland, och alltså får ett uppehållstillstånd, inleds integrationsprocessen efter delgivningen av ett positivt uppehållstillståndsbeslut och att sökanden flyttat till en kommun.

Valet av språk sker i det skedet när en invandrare, som kommer till landet, är i kontakt med TE-byrån eller kommunen. Kvotflyktingarna möts av kommunens personal på flygfältet, men språkvalet görs i kontakten med TE-byrån när integrationsplanen görs upp. Kunderna fattar beslut om integrationsutbildningens språk då de ansöker om beslut för integrationsutbildning som arbetskraftsutbildning, eller frivillig integrationsutbildning. TE-byråns tjänstemän har fått anvisningar om att svensk integrationsutbildning godkänns, men samtidigt förs med kunden samtal om betydelsen av kunskaper i finska på den nyländska arbetsmarknaden. Som arbetskraftspolitisk utbildning har svensk integrationsutbildning inte erbjudits i södra Finland under de senaste åren. Emellertid kommer Nylands NTM-central att konkurransutsätta även svensk integrationsutbildning vid årsskiftet. Enligt NTM-centralen sker integrationen på antingen finska eller svenska, men enligt Utbildningsstyrelsens grunder för läroplanen för integrationsutbildningen kan det andra inhemska språket vara ett tillvalsämne i integrationsutbildningen. TE-byrån kan också under den tre år långa integrationstiden godkänna frivilliga språkstudier, t.ex. vid medborgarinstitut. Invandraren får i detta fall ersättningen via FPa. (Tuija Soininen, invandringschef, Nylands TE-byrå 26.10.2015; Minna Kuivalainen, specialplanerare, Nylands NTM-central 19.10.2015; Jaana Suokonautio, invandringschef, Nylands NTM-central 30.10.2015; Kristina Stenman, migrationsdirektör, TEM 30.10.2015)

Kommunernas ansvar tar vid när asylsökandes och flyktingars språkval redan gjorts. När det gäller övriga invandrare än kvotflyktingar och asylsökande (s.k. arbetsrelaterad invandring) sker kontakten i regel direkt till kommunens olika serviceformer.

ERFARENHETER AV SVENSKSPRÅKIG INTEGRATION

Integration på svenska finns främst i Svenskösterbotten. Närpesmodellen för integration på svenska är till exempel allmänt erkänd. Närpes är en mycket svenskspråkig kommun med en arbetsmarknad som har stort behov av invandrad arbetskraft. Det finns emellertid exempel på invandrare som

integrerats svenskt i Österbotten, eller i Sverige, och som sedan flyttat med familjen till södra Finland.

Till västra Nyland, Hangö och Raseborg, kommer det ca 100 invandrare per år. Av dessa har 20-30 varit intresserade av integration på svenska, främst pga. familjeskäl, t.ex. att en partner är svenskspråkig. Arbetsinvandringen från t.ex. Estland integreras i regel finskt. Flyktingar och asylsökande integreras helt på finska eftersom NTM-centralen köpt endast integrationskurser på finska. Genom att man kunnat påvisa att intresse för svenskspråkig integration finns i form av deltagare i medborgarinstitutets svenskakurser och utgående från statistik över hur många som är gifta med finlandssvenskar har västra Nyland ibland fått kurser på svenska eller tvåspråkiga kurser. Erfarenheterna av de tvåspråkiga kurserna är goda. I Raseborg klarar man sig inte i arbetslivet utan svenska, men finska kan också vara viktigt. Integrationen har visat sig ske mycket snabbare och lättare via det svenska språket som är mer bekant ur andra språks synvinkel. Erfarenheterna av svensk- eller tvåspråkig integration är således goda i västra Nyland som är starkt tvåspråkigt och särskilt i Raseborg, som har svensk majoritet. (Börje Mattsson 7.10.2015, Röda korset)

I huvudstadsregionen har integrationen huvudsakligen skett på finska och det finns tillsviare ingen förberedande undervisning i de svenska skolorna i regionen. Frågan har dock diskuterats även i t.ex. Esbo. Nylands NTM-central samarbetar i ett ESF-projekt med Arbis i Helsingfors i syfte att bygga svenskspråkiga sysselsättningsstigar för invandrare.

Enligt rapporten *Via svenska, den svenskspråkiga integrationsvägen* (Creutz & Helander, Magma 2012) var så många som 23 procent av invandrarna intresserade av integration på svenska i huvudstadsregionen. Orsaker till intresset var att de har en svenskspråkig partner eller någon annan central kontakt som är svenskspråkig, att de arbetar på en svenskdominerad arbetsplats, t.ex. daghem, skolor, högskolor, tredje sektorn, och att svenska är lättare att lära sig än finska. Många hänvisar också till att hela Norden är en arbetsmarknad för den som kan svenska. Många, 54 procent, var också intresserade av att lära sig båda språken, både finska och svenska. Rapporten visade också att i Esbo och Grankulla erbjöds ca 45 procent av invandrarna i studien betjäning på svenska, mot ca 25 procent i Helsingfors och ca 17 procent i Vanda.

INTEGRATION I GRANKULLA

Grankulla stad har ett avtal med NTM-centralen om att årligen ta emot 10 kvotflyktingar. Dessutom flyttar till staden andra personer med invandrabakgrund, pga jobb, partnerskap, familjeåterförening eller andra orsaker, t.ex. studier. Sedan en tid tillbaka har antalet asylsökande som anländer till Finland ökat kraftigt. Det är inte troligt att en flyktinganläggning för asylsökande kan placeras i Grankulla. Däremot är det möjligt att asylsökande familjer som fått uppehållstillstånd kan erbjudas bostäder här inom t.ex. 6-8 månader. Det är omöjligt att förutse mängder, men det kan vara fråga om t.ex. 30 personer. Utöver detta är det möjligt att det i Grankulla kan hittas en fastighet som kan fungera som gruppboende för ensamkommande omyndiga. I så fall handlar det om max 21 barn. Staden är skyldig att omedelbart ordna skolgång för de barn med någon slags flykting- eller invandrabakgrund som placeras i eller som bosätter sig i staden. Skyldigheten att ordna dagvård gäller i regel endast dem som är permanent bosatta i staden. Utöver asylsökande och kvotflyktingar kommer det invandrare på egen hand. Det är svårt att förutsäga mängden av asylsökande och andra invandrare och det är mycket svårt att förutsäga vilket intresset för svensk integration är bland dem.

Social- och hälsovården

Socialbyrån ordnar när det gäller flyktingar och asylsökande med bostad, mat och ekonomiskt stöd. Socialbyrån står också för information och handledning i praktiska frågor under den första tiden och stöder i kontakten med olika myndigheter, t.ex. magistrat, polis, hälsovård, dagvård och skola, vid behov med hjälp av tolk. All denna service kan ges på både finska och svenska i Grankulla.

På hälsocentralen gör den ansvariga läkaren och hälsovårdaren en inledande hälsogranskning av kvotflyktingarna, där man utreder deras hälsotillstånd, sällar ut personer som behöver vård eller som har smittsamma sjukdomar som förutsätter skyddsåtgärder, och man kontrollerar också att alla vaccinationer har gjorts. Utöver att remittera personer i behov av omedelbar vård till fortsatt vård och akut tandvård är målet att förebygga, identifiera och vårda psykiska problem, och för sådana har flyktingarna möjlighet att få tid till familjepsykologens mottagning. Hälsovårdaren anmäler barn till rådgivningen och eller till skolhälsovårdarna, som sedan tar hand om vaccinationer och andra tjänster. Barnens vaccineringar ska inledas innan de börjar gå i skola eller daghem. Hälsovårdaren på mottagningen sköter om vaccinationer för vuxna och ungdomar som gått ut den grundläggande utbildningen. Närvårdaren som ansvarar för integrations- och familjearbetet är närvarande vid laboratorie- och röntgenundersökningar, och stödjer också vid behov flyktingarna i deras dagliga liv.

Ett smidigt löpande samarbete mellan social- och hälsovården, skolorna, kultur- och fritidstjänsterna och tredje sektorn spelar en avgörande roll, och även Grani Närhjälp har aktivt deltagit. Grankulla stad har förbundit sig att årligen ta emot 10 kvotflyktingar, men man kan förutse att kommunernas förpliktelse att ta emot flyktingar kan öka då de asylsökande börjar få uppehållstillstånd under nästa år. Därför har Grankulla under hösten inlett en tväradministrativ och multiprofessionell utveckling av integrationsprocessen som gäller alla sektorer, samtidigt som man också stärker kompetensen inom detta område. Även föreningar och frivilliga har en viktig roll i allt detta, och de har följaktligen tagits med i arbetet med att planera och beskriva integrationsprocessen.

Dagvård och skola

Familjer som inte har kunskaper varken i svenska eller finska kan fritt ansöka om dagvårds- och förskoleplats på det språk de önskar. På bägge språken kan staden erbjuda stöd av t.ex. konsulterande specialbarntädglärläre samt strukturella stödåtgärder, om sådana behövs i dagvården eller förskolan. För närvarande finns det enstaka sådana barn inom den svenskspråkiga småbarnsfostran. Det är fråga om barn till familjer som integrerats på svenska på annat håll i landet och sedan flyttat hit. Den öppna familjeverksamhetens tjänster erbjuds på båda språken också för familjer med invandrabakgrund.

Enligt Grankulla stads av fullmäktige godkända program för integrationsfrämjande 2013-2016 ordnar staden en egen grupp för förberedande undervisning om det finns 4-5 elever. Om det inte går att få ihop en lämplig grupp, deltar eleverna enligt programmet i förberedande undervisning i Esbo, enligt avtal med Esbo. Avtalet ska förnyas under denna höst. Hittills har staden årligen haft färre än 4-5 elever och samtliga har efterfrågat finskspråkig undervisning. För dessa har tjänsten köpts av Esbo. Enstaka elever med annan språkbakgrund har också integrerats i vanliga klasser inom den finska undervisningen i Grankulla och fått extra stöd i särskilt språket av speciallärare. S2-undervisning (finska som andra språk) ordnas också inom den finska utbildningen. Genom avtal kan invandrarelever i Grankulla erbjudas även undervisning i det egna språket i Esbo (hemspråksundervisning).

I våra finska skolor har nästan 17 procent av eleverna ett annat modersmål än svenska eller finska. Alla kvotflyktingar har t.ex. inlett sin skolgång på finska. Till de svenska skolorna har däremot inte en enda sådan elev sökt under de senaste åren. Däremot finns det nog barn med en förälder med annat språk. I Granhultsskolan var 2,3 procent av eleverna år 2013 från hem där den ena föräldern talade ett annat språk än svenska (bland dessa finns t.ex. också nordiska språk). Denna höst har det emellertid kommit förfrågningar om möjligheten att elever med främmande modersmål skulle integreras i den svenska skolan fr.o.m. hösten 2016.

Som en följd av den aktuella flyktingsituationen fattade den finska nämnden för undervisning och småbarnsfostran 30.10.2015 och stadsstyrelsen 14.10.2015 beslut om att i egen regi starta en

förberedande utbildning för invandrarelever redan fr.o.m. november 2015. Det är att vänta att antalet asylsökande och/eller sådana som fått uppehållstillstånd i Grankulla ökar inom 6-8 månader, möjligen tidigare. Kostnaderna för det första året beräknas vara 100.000 e, i fortsättningen 90.000 e på årsbasis. Lärare och ungdomsledare för ändamålet har rekryterats inom oktober och den förberedande undervisningen påbörjades 2.11.2015. Den svenskspråkiga utbildningen följer i det här skedet situationen och skapar beredskap för att i någon form ordna det extra stöd som en elev med en annan språklig och/eller kulturell bakgrund behöver. En utmaning är förutsägbarheten. Enstaka elever kan få den förberedande undervisningen av en speciallärare och annars vara integrerade i en vanlig klass. Om efterfrågan växer betydligt kan en förberedande utbildning startas i grupp även på den svenska sidan.

En utmaning för integration i svenska skolor är de begränsade erfarenheterna av förberedande utbildning i södra Finland. Det saknas även tillgång på undervisning i svenska som andra språk och på lärarutbildning för svenska som andra språk. Dessutom är tillgången på läromedel mycket begränsad. Å andra sidan finns det i de svenska skolorna en vana att bemöta elever med tvåspråkig bakgrund och det finns en vana att jobba språkstödjande med metoder för språkmedveten undervisning. (Nationella centret för utbildningsutvärdering, Maahanmuuttajataustaiset oppijat suomalaisessa koulutusjärjestelmässä).

Kultur- och fritidstjänster

Staden stöder också i övrigt integreringen av familjerna. Utöver den ettåriga integrationsutbildningen som TE-tjänsterna ordnar för invandrarna erbjuder staden språkkurser vid medborgarinstitutet. Dessa finansieras genom den normala statliga och kommunala finansieringen. Efterfrågan på kurserna både i finska och svenska har stigit år för år (tabell nedan). Dessutom finns det drygt 40 i kö denna höst, varav 9 till kurser i svenska.

		kursdeltagare
2011	Finnish for foreigners	58
	Swedish for foreigners	32
2012	Finnish	70
	Swedish	43
2013	Finnish	76
	Swedish	72
2014	Finnish	103
	Swedish	95
2015	Finnish	142
	Swedish	98

Medborgarinstitutet har denna termin ordnat 3 gratiskurser och 2 kurser med kursavgift i svenska (ingen av dessa ELY- eller TE-finansierade). De flesta studerandena är invandrare. Kurserna riktar sig till fullvuxna i arbetslivet. Efter 4-5 års studier innehar studeranden den nivå som krävs för att ansöka om medborgarskap (B1-B2). Erfarenheterna i Grankulla är att vissa läser svenska för att de har svenskspråkig partner, vissa för att de behöver svenska på jobbet, vissa för fritiden/hobbyn, vissa för att prata med grannen och vissa för att de tycker att svenska är lättare att lära sig än finska. För en del är det fråga om det första integrationsspråket, men exakta uppgifter om detta finns inte att tillgå.

Kultur- och fritidstjänsterna har beredskap att betjäna målgruppen med t.ex. idrottstjänster. Ungdomstjänsterna har redan startat verksamhet, med vars hjälp de fått stadens unga med invandrarbakgrund att besöka ungdomsgården. Staden har dessutom ett samarbetsavtal med Luckan om svensk integration. Luckan ger invandrare information och handledning, stöder svenskspråkig integration, ordnar olika typer av händelser och har ett mentorsprogram för invandrare.

Staden samarbetar i övrigt med tredje sektorn och frivilligarbete i integrationen, t.ex. med Grani närhjälp, Röda korset och med både den svenska och finska församlingen. Staden finansierar för närvarande en workshop som med hjälp av servicedesign stöder stadens föreningar i att hitta modeller för integration i föreningsverksamheten. Stadens idrottstjänster för redan diskussioner med idrottsföreningarna om detta. Stadens ungdomsgård används av Grani närhjälps vardagsrumsverksamhet, dit också invandrare är välkomna. Också Vi läser tillsammans-nätverket, som ordnar verksamhet där frivilliga läser finska eller svenska med invandrarkvinnor, träffas i ungdomsgården. Barnavårdsföreningens svenskspråkiga verksamhet Tjejevillan, som finns i Bensows villa, tar också vid behov emot flickor med invandrarbakgrund till sin verksamhet.

Nuvarande program för integrationsfrämjande uppdateras i början av nästa fullmäktigeperiod. Social- och hälsovårds- och bildningssektorn har redan inlett processen med att utveckla integrationsprocessen. En särskild tyngdpunkt i uppdateringen ges den svenska integrationsstigen.

SLUTSATSER

Val av integration på antingen finska eller svenska är en grundlagsenlig rätt för individen när det gäller läroplikten, och staden betjänar alla, inklusive invandrare, på både finska och svenska och har därför också beredskap att ordna integration på svenska. Utmaningarna i svenskspråkig integration är följande:

- NTM-centralen och TE-byrån har inte erbjudit invandrare integrationskurser på svenska, men kommer att upphandla svenskspråkig integrationsutbildning vid årsskiftet. Staden upprätthåller en aktiv dialog med arbets- och näringsmyndigheterna och med andra kommuner om möjligheten att erbjuda även svenskspråkig integration ifall efterfrågan finns.
- regionen är tvåspråkig, men kraftigt finskspråkig. Även om det finns enspråkigt svenska arbetsplatser, t.ex. daghem, skolor och svenska organisationer, kan det vara svårt att erhålla jobb eller att klara sig i samhället med endast svenskakunskaper. Därför är det viktigt att stadens medborgarinstitut också i fortsättningen erbjuder frivillig undervisning i finska, men också i svenska, för vuxna invandrare.
- småskaligheten och den svåra förutsägbarheten försvårar arrangemangen inom svensk dagvård och skola. Det finns än så länge inte förberedande utbildning på svenska, eller S2-undervisning och det finns brist på läromedel och lärare med erfarenhet av invandrarundervisning.

Vi ser för närvarande att det finns ett ökande intresse bland vuxna invandrare att lära sig svenska på medborgarinstitutets kurser och det har funnits vissa förfrågningar om möjlighet till svensk integration i skolorna. Inom den svenska dagvården håller barn med främmande bakgrund redan på att integreras. Den svenskspråkiga utbildningen följer i det här skedet situationen.

Grankulla är en lämplig placeringsort för integration på svenska i huvudstadsregionen eftersom samhället är levande tvåspråkigt och svenskans ställning är stark. Hela familjen kan stödas i den svenskspråkiga integrationen med hjälp av stadens tvåspråkiga service och med hjälp av stadens integrationssamarbete med de lokala tvåspråkiga föreningarna. Också i huvudstadsregionens övriga städer finns det emellertid planer på att kanske starta svenskspråkig förberedande undervisning.

Åtgärdsförslag

- Staden för en aktiv dialog med arbets- och näringsmyndigheterna och andra kommuner om möjligheten att erbjuda även svenskspråkig integration enligt efterfrågan.
- Den svenskspråkiga utbildningen skapar beredskap att ordna förberedande undervisning i de svenska skolorna för elever med en annan språklig och kulturell bakgrund, antingen för enstaka elever integrerade i vanlig klass med extra stöd, eller om efterfrågan växer som

grupp. Samarbetsmöjligheter med städerna i huvudstadsregionen utreds.

- Staden erbjuder även i framtiden frivillig undervisning i finska och svenska för vuxna invandrare inom ramen för medborgarinstitutet.
- Staden vidareutvecklar samarbetet kring integrationen med stadens föreningar.
- Staden fortsätter att utveckla den tväradministrativa och multiprofessionella integrationsprocessen i samarbete med alla sektorer och lokala föreningar. Utvecklingsarbetet beaktar invandrarnas möjligheter att själv påverka valet av integrationsspråk.